

การทำปุ๋ยชีวภาพตำบลสวนหลวง

องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง จังหวัดสมุทรสงคราม

ตำบลสวนหลวงเป็นตำบลที่มีขนาดใหญ่ ประกอบไปด้วย 15 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชหลักที่ปลูกได้แก่ ส้มโอ ลิ้นจี่ มะพร้าว และกล้วย ระบบการผลิตทางการเกษตรที่ผ่านมาเป็นการผลิตเชิงเดี่ยวที่ใช้สารเคมี และปุ๋ยวิทยาศาสตร์ในการเพิ่มปริมาณของผลผลิต และจากการใช้สารเคมีและปุ๋ยวิทยาศาสตร์เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เนื่องจากเกษตรกรต้องเพิ่มปริมาณปุ๋ยเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ผลที่สืบเนื่องตามมาคือปัญหาสภาพดินเสื่อมโทรม ขาดแร่ธาตุอาหาร ปัญหาสารพิษตกค้างในผลผลิต และปัญหาสุขภาพอนามัยของเกษตรกรที่ได้รับสารพิษจากการใช้สารเคมีต่างๆ ซึ่งอาจส่งผลให้เกษตรกรเกิดปัญหาสุขภาพในระยะยาวได้ กลุ่มปรับปรุงคุณภาพส้มโอดำบลสวนหลวง และองค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง จึงได้มีแนวคิดที่จะทำการผลิตปุ๋ยชีวภาพเพื่อใช้ทดแทนปุ๋ยเคมีให้แก่เกษตรกรในตำบลสวนหลวง

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: อัมพวา

จังหวัด: สมุทรสงคราม

ประชากร: 5,547 คน

พื้นที่: 6.5 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น : องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

ในปี 2545 อบต.สวนหลวง ได้จัดทำ "การทำปุ๋ยชีวภาพตำบลสวนหลวง" ขึ้น เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรในตำบลใช้ปุ๋ยชีวภาพเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหาเรื่องการเสื่อมสภาพของดิน ลดต้นทุนการผลิต และป้องกันปัญหาสุขภาพจากสารพิษที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในระยะยาว

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. จัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก มีคณะกรรมการกลุ่มที่ดำเนินการผลิต จำนวน 10 คน และมีการประชุมกลุ่มทุกเดือน
2. ก่อสร้างและปรับปรุงพื้นที่ในการหมักปุ๋ย และดำเนินหมักปุ๋ย โดยทำกองหมักปุ๋ยขนาด 15 x 20 x 1.5 เมตร มีรอบการหมักรอบละประมาณ 5-6 เดือน เนื่องจากการหมัก 1 ครั้งเป็นการหมักในปริมาณที่มากถึง 200 ตัน จึงต้องใช้เวลามากขึ้นเพื่อให้ส่วนผสมย่อยสลาย และในการหมักต้องทำการพลิกกองปุ๋ยประมาณ 2 ครั้ง/เดือน โดยที่ อบต.สวนหลวงขอรับการสนับสนุนรถแบ็คโฮจาก องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครเพื่อใช้ในการพลิกกองปุ๋ยหมัก และขายปุ๋ยหมักที่ราคาตันละ 1,000-1,200 บาท ขึ้นอยู่กับคุณภาพและปริมาณมูลสัตว์ที่เป็นส่วนผสมของปุ๋ย
3. จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องการผลิตปุ๋ยชีวภาพ และสารชีวภาพไล่แมลง โดยมีวิทยากรจากสำนักงานเกษตรอำเภออัมพวา และจัดอบรมเรื่องการบำรุงดิน โดยเจ้าหน้าที่จากสำนักงานที่ดินอำเภออัมพวา นำกลุ่มเกษตรกรไปศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จจากการทำปุ๋ยหมักชีวภาพมาแล้ว ที่ จังหวัดปราจีนบุรี กาญจนบุรี และจังหวัดเลย

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน	1. งบประมาณของ อบต.สวนหลวง ในปี 2545 จำนวน 44,760 เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้ - ค่าใช้จ่ายในการจัดฝึกอบรม จำนวน 3,500 บาท - ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน จำนวน 41,260 บาท
	2. งบประมาณจากงบกระตุ้นเศรษฐกิจของตำบล ในปี 2545 จำนวน 873,900 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายการจัดซื้ออุปกรณ์ดังต่อไปนี้ - ค่าเครื่องเย็บปากถุง - ค่าเครื่องชั่งน้ำหนัก - ค่าจัดซื้อถุงบรรจุปุ๋ย - ค่าเครื่องจักรอื่นๆ
	3. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ประมาณ 40,000 บาท/ปี
อุปกรณ์/เครื่องมือ	1. รถยนต์ เพื่อใช้ในการบรรทุกปุ๋ยและการพากลุ่มไปศึกษาดูงาน (รถของ อบต.) จำนวน 1 คัน
	2. รถแบ็คโฮ (อบจ.สมุทรสงคราม ให้การสนับสนุน) จำนวน 1 คัน
	3. อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์สภาพดิน เพื่อการใช้อย่างเหมาะสม (เป็นของกลุ่มเกษตรกร) จำนวน 1-2 ชุด ราคาประมาณ 10,000-15,000 บาท/ชุด)
บุคลากร	4. เครื่องมือที่ใช้ในการผลิต เช่น จอบ เสียม เป็นต้น (เป็นของเกษตรกร) จำนวน 3-5 ชุด
	1. ลูกจ้างชั่วคราว ทำหน้าที่ผสมปุ๋ยและพริกกองปุ๋ยหมัก จำนวน 4-5 คน ทำงาน 2 วัน/เดือน
	2. คณะกรรมการกลุ่ม ทำหน้าที่พริกกองปุ๋ยหมัก และผสมปุ๋ย จำนวน 10 คน ทำงาน 2 วัน/เดือน
	3. ลูกจ้างชั่วคราว ทำหน้าที่กรอกปุ๋ยใส่กระสอบและจัดหาวัตถุดิบในการผลิตปุ๋ย จำนวน 2 คน คนละ 200 บาท/วัน ทำงาน 2-3 วัน/สัปดาห์

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
พฤษภาคม 2545	- จัดเวทีประชาคมเพื่อปรึกษาปัญหาระหว่างเกษตรกร ชาวบ้านและ อบต. ถึงปัญหาต่างๆ ที่ชาวบ้านประสบ ได้มีแนวคิดที่จะแก้ไขปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ ผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนในการผลิตสูง และปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชน อันเนื่องมาจากการใช้สารเคมีมากเกินไป โดยที่ประชุมมีมติให้ผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพเพื่อใช้ทดแทนสารเคมี	อบต. / ผู้นำชุมชน / กลุ่มเกษตรกร
มิถุนายน - พฤษภาคม 2545	- จัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยหมัก และคณะกรรมการดำเนินการผลิตปุ๋ย จำนวน 10 คน - อบต. ประสานงานกับสำนักงานเกษตรอำเภออัมพวา สำนักงานที่ดินอำเภออัมพวา เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้เข้ามาให้ความรู้กับเกษตรกร - จัดอบรมโดยนักวิชาการเกษตร จากสำนักงานเกษตรอำเภออัมพวา ที่มาให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาเกษตร และการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ - จัดอบรม โดยเจ้าหน้าที่จากสำนักงานที่ดินอำเภออัมพวา มาให้ความรู้เกี่ยวกับการบำรุงดิน	อบต./ สำนักงานที่ดินอำเภออัมพวา / สำนักงานเกษตรอำเภอ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
กันยายน 2545	- นำกลุ่มเกษตรกรไปศึกษาดูงานกลุ่มเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จในการทำเกษตรจากจังหวัดกาญจนบุรี และปราจีนบุรี	อบต.
ตุลาคม – พฤศจิกายน 2545	- อบต.เสนอแนะให้ชาวบ้านเขียนโครงการเพื่อขอรับงบประมาณจาก อบต. - ชาวบ้านเขียนโครงการแล้วนำเสนอต่อ อบต. และอบต.อนุมัติโครงการ โดยใช้งบประมาณจากงบกระตุ้นเศรษฐกิจมาดำเนินการ - วางแผนการดำเนินงาน - ประสานงานขอความร่วมมือจาก อบจ.สมุทรสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์รถแบ็คโฮเพื่อใช้ในการผสมปุ๋ย	อบต./ กลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม่ผล
พฤศจิกายน 2545	- ดำเนินการตามแผนงานที่วางไว้ดังต่อไปนี้ - ประสานงานขอความอนุเคราะห์จากชาวบ้านและวัดเพื่อขอใช้สถานที่ในการกองปุ๋ยหมัก - จัดซื้อวัสดุ/อุปกรณ์ - จัดซื้อเครื่องจักรเพื่อใช้ในการดำเนินงาน ได้แก่ เครื่องเย็บปากถุง และเครื่องชั่งน้ำหนัก เป็นต้น - ปรับปรุงสถานที่ใช้ในการหมักปุ๋ย	คณะกรรมการกลุ่มผลิตปุ๋ย/อบต.
ธันวาคม 2545	- ดำเนินการผลิต โดยมีคณะกรรมการกลุ่ม จำนวน 10 คนเป็นผู้ดำเนินการผลิต โดยการผลัด 1 รอบ ใช้เวลา 5-6 เดือน - จัดประชุมกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมัก 1 ครั้ง/เดือน	คณะกรรมการกลุ่ม

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-- บทบาทความร่วมมือ --

สำนักงานเกษตรอำเภอ
อัมพวา
สำนักงานพัฒนาที่ดิน
อำเภออัมพวา
องค์การบริหารส่วนจังหวัด
สมุทรสงคราม

สนับสนุนด้านการให้ความรู้แก่เกษตรกร ในเรื่องปัญหาทางด้านการเกษตร วิธีการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพ และสารชีวภาพไล่แมลง
ให้ความรู้แก่เกษตรกรในเรื่องสภาพของดิน ปัญหาที่เกิดขึ้นกับดิน และวิธีการแก้ไขหรือบำรุงดิน
ให้การสนับสนุนรถแบ็คโฮเพื่อใช้ในการผสมปุ๋ยและพลิกกองปุ๋ย

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. เกษตรกรในตำบลสวนหลวงมีการใช้สารเคมีและปุ๋ยวิทยาศาสตร์เป็นจำนวนมากเพื่อเพิ่มผลผลิต และต้องเพิ่มปริมาณปุ๋ยหรือสารเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้นและรายได้จากการทำการเกษตรลดลง
2. การใช้สารเคมีจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดปัญหาหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาสภาพพื้นดินเสื่อมโทรมขาดแร่ธาตุอาหารในดิน ปัญหาสารพิษตกค้างในผลผลิต และปัญหาสุขภาพอนามัยของเกษตรกรที่ต้องรับสารพิษ จากการใช้สารเคมีต่างๆ ซึ่งอาจส่งผลให้เกษตรกรเกิดปัญหาสุขภาพในระยะยาวได้

หลังการดำเนินการ

1. เกษตรกรในพื้นที่หันมาใช้ปุ๋ยหมักมากขึ้น โดยเฉพาะผู้ที่เป็นสมาชิกของกลุ่มปรับปรุงคุณภาพส้มโอที่มีประมาณ 100 ครัวเรือน นอกจากนั้นเกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพของกลุ่ม ประมาณ 300 ครัวเรือน ซึ่งเกษตรกรบางส่วนใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพเสริมกับปุ๋ยเคมีที่ใช้อยู่ เพื่อลดปริมาณปุ๋ยเคมีที่ใช้ และบางส่วนใช้ทดแทนปุ๋ยเคมีแทบทั้งหมด
2. เกษตรกรมีคุณภาพดีราคาถูกใช้ โดยมีราคาขายต้นละ 1,000 -1,200 บาท (ขึ้นอยู่กับคุณภาพของปุ๋ย) ในขณะที่ท้องตลาดขายปุ๋ยเคมีในราคา 4,000-5,000 บาท/ตัน ซึ่งเกษตรกรสามารถซื้อปุ๋ยได้ในราคาถูกประมาณ 3,800-4,000 บาท/ตัน ส่งผลให้ต้นทุนค่าปุ๋ยของเกษตรกรลดลงประมาณ 76-80 %
3. กลุ่มผลิตปุ๋ยได้ดำเนินการผลิตมา 3 รอบการผลิต โดยมีกำลังการผลิตรอบละ 200 ตัน ซึ่งมียอดขายต่อรอบประมาณ 220,000 บาท/รอบการผลิต
4. คุณภาพของดินดีขึ้นจากการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นประมาณ ร้อยละ 5 ปัญหาโรคพืชและแมลงที่เป็นศัตรูพืชในพื้นที่ลดลง และคาดว่าจะส่งผลให้สุขภาพของเกษตรกรดีขึ้นในระยะยาว

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. เกษตรกรไม่มีความรู้ในเรื่องการใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพ และวิธีการหมักปุ๋ย	1. จัดอบรมเรื่องวิธีการหมักปุ๋ยชีวภาพแก่เกษตรกร โดยขอรับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภออัมพวา
2. ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในคุณภาพของปุ๋ยชีวภาพที่กลุ่มผลิต เนื่องจากความเคยชินกับการใช้ปุ๋ยเคมี	2. เปิดการอบรม ทำความเข้าใจให้เกษตรกรมั่นใจในการทำปุ๋ยหมัก และชี้ให้เห็นประโยชน์ของการใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี
3. ขาดเครื่องมือในการผสมปุ๋ยหมัก เนื่องจากกองปุ๋ยมีขนาดใหญ่มาก	3. ขอความช่วยเหลือด้านเครื่องมือจาก อบจ.สมุทรสงคราม โดย อบจ.สนับสนุนให้ใช้รถแบ็คโฮของ อบจ.ในการกลับปุ๋ย
4. วัตถุดิบในการผลิตปุ๋ยหมักในพื้นที่มีน้อย เนื่องจากในการทำปุ๋ยหมักต้องใช้มูลสัตว์เป็นส่วนผสมจำนวนมาก แต่ในพื้นที่กลับมีการกระทำมีการทำฟาร์มปศุสัตว์น้อย	4. หาซื้อวัตถุดิบจากภายนอก โดยซื้อจากจังหวัดใกล้เคียง คือจังหวัดราชบุรี

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น รวมทั้งมีแกนนำที่มีความสามารถ ประกอบกับการส่งเสริมของ อบต.และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยหมักชีวภาพและการเกษตรแบบปลอดภัยสารพิษให้แก่เกษตรกร ซึ่งมีส่วนให้โครงการนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

โครงการนี้มีความต่อเนื่อง เพราะเกษตรกรในพื้นที่ได้หันมาใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพของตำบลมากขึ้น นอกจากนี้ อบต.ยังได้เผยแพร่วิธีการหมักปุ๋ยชีวภาพใช้เองในครัวเรือน โดยใช้เศษอาหารในครัวเรือนเป็นวัตถุดิบ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้

บทเรียนที่ได้รับ

1. หากสามารถสร้างความเชื่อมั่นและให้ความรู้แก่เกษตรกรได้ว่า การใช้สารเคมีจะส่งผลต่อผลผลิตสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในระยะยาวจะมีส่วนทำให้เกิดผลดีต่อการตัดสินใจปรับเปลี่ยนวิถีการผลิต เนื่องจากเกษตรกรมีข้อมูลพื้นฐานที่พอเพียงต่อการตัดสินใจ
2. การทำกิจกรรมกลุ่มทำให้เกษตรกรได้เรียนรู้ถึงการการทำงานร่วมกัน และก่อให้เกิดความสามัคคีของชุมชน และการลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ทำให้เกษตรกรสามารถปรับเปลี่ยนแนวคิดไปสู่การพัฒนาในแนวทางใหม่ที่ดีกว่าได้

ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

เกษตรกรจากชุมชนอื่นสามารถนำไปใช้ได้ โดยต้องคำนึงถึงศักยภาพของบุคคล และให้ความรู้กับเกษตรกรอย่างถูกต้อง คำนึงถึงวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นสำคัญ หรือถ้าไม่มีวัตถุดิบที่ต้องการ อาจปรับเปลี่ยนหรือทดลองใช้วัตถุดิบอื่นตามความเหมาะสม

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายชัยยันต์ อยู่ศิริ
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง
ที่อยู่ : หมู่ 8 ตำบลสวนหลวง อำเภอฮัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 75110
โทรศัพท์ : (01) 793-5560

ชื่อ-นามสกุล : นายณัฐวุฒิ กี่โก้ง
ตำแหน่ง : รักษาการปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง
ที่อยู่ : หมู่ 8 ตำบลสวนหลวง อำเภอฮัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 75110
โทรศัพท์ : (09) 038-0062

ชื่อ-นามสกุล : นายกฤษณะ กฤษอรัญ
ตำแหน่ง : หัวหน้าส่วนการคลัง
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลสวนหลวง
ที่อยู่ : หมู่ 8 ตำบลสวนหลวง อำเภอฮัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 75110

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2545

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ 8 ตำบลสวนหลวง อำเภออัมพวา จังหวัด สมุทรสงคราม 75110
ขนาดพื้นที่	6.5 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	2,992,646.64 บาท (ปีงบประมาณ 2545) 12.13% เงินเดือนและค่าจ้างประจำ 2.53% ค่าจ้างชั่วคราว 1.74% รายจ่ายงบกลาง 29.28% หมวดค่าตอบแทน 2.06% หมวดค่าสาธารณูปโภค 2.91% ค่าอุดหนุน 49.34% ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง
งบประมาณรายได้	4,727,658.63 บาท (ปีงบประมาณ 2545) 65.95% หมวดภาษีอากร 32.61% หมวดเงินอุดหนุน
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	29 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 2 คน ลูกจ้างประจำ 4 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	5,594 คน
จำนวนครัวเรือน	992 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	20,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	ตำบลสวนหลวงอยู่ห่างจากจังหวัดสมุทรสงคราม ประมาณ 10 กิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น 15 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่ เป็นสวนผลไม้ เช่น ลิ้นจี่ ส้มโอ มะพร้าว มีแม่น้ำลำ คลองไหลผ่านหลายสาย ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมมา ตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ปัจจุบันประชาชนหันมาใช้ รถยนต์กันมากขึ้น เนื่องจากเส้นทางคมนาคมทางบกมี มากขึ้น มีถนนเชื่อมต่อกับตำบลอื่นๆ หลายสาย มีรถ โดยสารประจำทางผ่าน มีโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง วัด 6 แห่ง สถานีนอนมาลัยประจำตำบล 2 แห่ง มี การจัดตั้งกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มปรับปรุงคุณภาพผลผลิต ส้มโอ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มผู้ใช้น้ำ และ กลุ่มเกษตรประจำตำบล เป็นต้น